

Róma örök.

Recenzió Grüll Tibor *50 dolog, amit nem képzeltél volna a rómaiakról* című könyvéről

Ha az ókori Rómára gondolunk, akkor többnyire a császárok, a szenátus, a nagyszabású katonai hódítások, vagy éppen a gladiátorviadatok jutnak az eszünkbe. Olyan ma is divatos fogalmak azonban nem jutnak eszünkbe, mint a hiperinfláció, a turizmus, a szmog, a talajszennyezés, az analóg számítógép, vagy éppen a vegyi hadviselés. Azt hihetnénk, hogy ezek a kifejezések több ezer évvel ezelőtt még semmit sem mondtak az akkori emberek számára, de a könyvet olvasva szinte laponként találunk olyan információkat, amelyek a történelemben járatos személyekre is az újdonság varázsával hatnak. A szerzőt ismerve ezen nem kell meglepődni, hiszen Grüll Tibor, a Pécsi Tudományegyetem Történettudományi Intézete Ókortörténeti Tanszékének docense évek óta izgalmasabbnál izgalmasabb témákat dolgoz fel könyveiben. A szerző, akinek a fő kutatási területe a Római Birodalom története, most sem okoz csalódást.

A tudományos megalapozottsággal megírt, több mint 300 oldalas érdekes és mégis szórakoztató alkotás végig fenntartja az olvasó érdeklődését.¹ Ha pedig időnként lankadna annak figyelme, akkor a könyvben szereplő humoros történet egyike biztosan megmozgatja rekeszizmait.

Már olvasás közben (még inkább azonban az olvasás befejezése után) elgondolkozik az ember az ókorral kapcsolatosan „megkövesedett” gondolatai, előítéletei megalapozottságán. Rádöbbenünk például arra, hogy számos, „mainak” gondolt technikai megoldást a rómaiak már használtak: Caligula császár hajóiban például olyan golyócsapágyakat leltek fel, amelyeket csak a 18. század végén szabadalmaztattak Európában; az 1900-ban a kis égei-tengeri sziget, Antiküthéra part menti

¹ Grüll Tibor: *50 dolog, amit nem képzeltél volna a rómaiakról*. Budapest, 2013. Kalligram Könyvkiadó, kemény kötés, 304 oldal

vizeiben olyan analóg számítógépet² találtak, ami a híres Arkhimédész fejében született meg és a mai napig is újabb és újabb meglepetésekkel szolgál a mai tudósok számára is. Nem voltak ismeretlenek a rómaiak számára a ma csak plasztikai sebészetként ismert tevékenységek sem, csak úgy, mint a fogpótlás, vagy éppen a művégtagok használata. Ezeket olvasva el kell fogadnunk a szerzőnek azon megállapítását, miszerint a Római Birodalom a gőzgépek, a villamosság és a robbanómotorok feltalálása előtti kor technikailag legfejlettebb civilizációját alakította ki.³

A mindennapi étellel kapcsolatosan is rendkívül sok és érdekes dolgot tudhatunk meg a könyvből. Annak ellenére például, hogy Európa több országában még a 19. században is papírral fedték az ablakokat, a rómaiak (és nemcsak a tehetősebbek) fakeretbe illesztett süküveget használtak, amit sokszor színezték is. Már akkor is léteztek a ma nagyon divatos plázák, amelyek közül a leghíresebb Traianus fóruma volt. Ebben több mint 150 üzlet várta a betérőket, akik az alapvető élelmiszerek mellett bort, luxuscikkeket, selymet, keleti fűszereket, Arábiából származó fogport és más ritkaságokat vásárolhattak.

Számomra a legérdekesebbek a katonai és a műszaki témájú fejezetek voltak. Ezek egyikéből kiderült, honnan ered az a szokás, amikor a katonák mindenféle „jó kívánságot” írnak az ellenségnek szánt lövedékekre, bombákra. De ugyanilyen érdekes volt számomra a tudomány által csak a *nagy* jelzővel emlegetett VI. Mithridatész király közel 40 éven keresztül tartó, terrorakciókkal tarkított háborúja Róma ellen; az ókori vegyi hadviselést (!) bemutató fejezet; a Traianus császár által végeztetett, briliáns mérnöki tevékenységet jelző csatorna- és hídépítés a Vaskapu-szorosban.

A könyv dicséretét folytathatnám a végtelenségig. Itt és most azonban legyen elég annyi, hogy az 50 fejezet érinti a politikát, a kultúrát, a hadművészetet, a technikát, az ökológiát, a vallást, a gazdaságot, a földrajzot és a mindennapi életet. A szerző a szórakoztató jellegű témák mellett számos olyan, a mai társadalmakban is felmerülő fontos korabeli problémát is felidézett, mint a gyerekmunka, az antiszemitizmus, a nők helyzete vagy éppen a rabszolgaság. Egy másik érdeme, hogy nem zsúfolt több száz, az olvasó számára érdektelennek tűnhető adatot egy-egy fejezetbe, az egyes témakörökben elmélyedni kívánók számára azonban igen részletes bibliográfiát állított össze. Az olvasó tájékozódását könnyíti meg továbbá a részletes kronológia, az idegen szavak és szakkifejezések szótára is. Külön öröm volt számomra, hogy a szerző az ókori idézetek pontos helyét is feltüntette.

Az egyetlen negatívumnak az tekinthető, hogy „csak” ötven fejezet található a könyvben, holott még akár további ötvenre is lenne igény...

Besenyő János

2 Az ókori „csúcskategóriás laptop” 82 alkatrésze közül 30 kézzel készült bronz fogaskerék és tárcsa volt, amelyek közül a legnagyobb 27 foggal rendelkezik. A szerkezeten több mint 2000 görög csillagászati felirat található. A kutatók szerint a világ legkorábbi számítógépeként ismert eszközt csillagászati események előrejelzésére használták. Ez komoly meglepetést okozott a tudományos világban, mivel a mechanikus órák 13. századi megjelenéséig nincs nyoma a szerkezetet megközelítő technikai színvonalú mechanizmusnak, de még azok is kezdetlegesnek számítanak az antiküthéri szerkezet összetettségéhez képest. (Grüll, 53. o.)

3 Grüll, 13. o.